

Віднянський Степан. Народився С.В.Віднянський 27 березня 1951 р. в стародавньому місті Ужгороді на Закарпатті в національно-змішаній (словацько-українсько-угорській) родині місцевої інтелігенції, де з дитинства виховувалася любов й повага до свого рідного краю, розташованого в самому центрі Європи, його складній історії та працелюбного народу. Мабуть це і визначило подальший життєвий шлях юнака, який після закінчення середньої школи у 1968 р. стає студентом історичного факультету Ужгородського державного університету. У той час в університеті працювала плеяда відомих українських істориків - професори Є.А.Балагурі, І.М.Гранчак, Г.В.Павленко, М.В.Троян, В.І.Худанич, І.Г.Шульга, Я.І.Штернберг, лекції та наукова діяльність яких з перших років навчання захопили здібного й допитливого студента, який стає активним членом студентського наукового товариства, поглиблюється в науково-дослідницьку роботу: він неодноразовий переможець всесоюзних і республіканських конкурсів студентських наукових робіт, друкує свої перші науково-популярні розвідки з історії Угорщини, Чехословаччини, Закарпаття в місцевій пресі тощо. А блискучий захист ним оригінальної й новаторської на той час дипломної роботи на тему “Формування історичної концепції А.В.Духновича” остаточно визначив його подальшу долю – шлях у науку. У 1973 р. С.В.Віднянський приїздить до Києва і вступає в аспірантуру Інституту історії Академії наук України і з того часу його творче життя нерозривно пов’язане з цією провідною в Україні науковою історичною установою. В 1977 р. під науковим керівництвом члена-кореспондента АН УРСР І.М.Мельникової він захищає кандидатську дисертацію на тему “Консолідація профспілкового руху в Чехословаччині. 1969-1975 рр.”, а через два роки під однойменною назвою видає свою першу наукову монографію, яка на той час була визнана однією з кращих робіт з новітньої історії Чехословаччини, а її автор став лауреатом VI Всесоюзного конкурсу молодих вчених і спеціалістів із суспільних наук і був нагороджений Медаллю АН УРСР з премією для молодих вчених (1981 р.). Поступово, з набуттям досвіду у старших своїх колег-вчених (зокрема, протягом року він перебував на науковому стажуванні у Москві в Інституті слов’янознавства та балканістики АН СРСР), коло наукових інтересів С.В.Віднянського розширюється. Працюючи у відділі історії міжнародних відносин соціалістичних країн на посадах молодшого наукового співробітника, вченого секретаря, старшого наукового співробітника, поряд з післявоєнною історією Чехословаччини він розробляє актуальні тоді питання співробітництва країн-членів РЕВ та розвитку соціалістичної економічної інтеграції, участі громадських організацій країн Центрально-Східної Європи в міжнародних відносинах, становлення та розвитку міжнародного руху споріднених областей і міст-побратимів. Зокрема, його брошура “Київ и города-побратимы” була відзначена у 1982 р. дипломом другого ступеня Всесоюзного конкурсу на кращі твори науково-популярної літератури, а за численні публікації з історії українсько-чехословацьких зв’язків він був нагороджений відзнаками ЧССР – медалю “Академік Зденек Неєдли” (1985 р.) та Почесною відзнакою Першого ступеня Союзу чехословацько-радянської дружби (1988 р.). Свого роду узагальненням цього напрямку наукових досліджень С.В.Віднянського стала його велика монографія “Интернациональное сближение рабочего класса стран социалистического содружества”, що вийшла з друку в 1989 р. у видавництві “Наукова думка”. Як відзначалося в ґрунтовній рецензії на неї в “Українському історичному журналі” (1990, № 4), “будучи одним з перших в СРСР фундаментальним дослідженням багатоманітних процесів інтернаціонального взаємозближення робітничого класу країн-членів РЕВ, монографія заслуговує уваги й детальної оцінки, особливо з точки зору того, якою мірою автору вдалося відійти від застарілих стереотипів й спрощень у висвітленні цих складних процесів”. І рецензенти в цілому високо позитивно оцінили наукове і практичне значення цієї багато в чому новаторської праці вченого як “вклад у вивчення важливої теоретичної й практичної проблеми – інтернаціоналізації всіх сфер суспільного життя в сучасних умовах” і “своєрідної спроби у переломний період розвитку країн-членів РЕВ розкрити роль і місце робітничого класу цих країн у той час, коли

нагромаджувалися складні сучасні проблеми, які почалися розв'язуватися в процесі значних змін у державах Східної Європи". У 80-ті роки С.В.Віднянський брав також участь як автор у підготовці багатотомних академічних видань: "Українська радянська енциклопедія", "Історія робочих Донбасса", "Істориография истории Украинской ССР", "Історія Києва" та деяких інших колективних наукових праць. Зокрема, йому пощастило бути співавтором окремих праць таких визначних українських вчених як академіка А.Д.Скаби, член-кореспондентів НАН України І.М.Мельникової, П.С.Соханя і Ф.П.Шевченка та деяких інших відомих істориків. Протягом 15 років молодий вчений був відповідальним секретарем редколегії міжвідомчого наукового збірника "Історичні дослідження. Історія зарубіжних країн", що був на той час чи не єдиним в Україні періодичним науковим виданням з всесвітньої історії, добре відомим і за кордоном своїми ґрунтовними публікаціями. 1991 рік – рік проголошення незалежності України, стає переломним і у творчому житті Степана Васильовича Віднянського. Він за конкурсом обирається чи не наймолодшим завідувачем ставшого йому рідним відділу Інституту історії України НАН України, що невдовзі дістає нову назву – відділу всесвітньої історії і міжнародних відносин. За дійової допомоги провідних вчених відділу – довголітнього його завідувача й свого наукового наставника члена-кореспондента НАН України І.М.Мельникової, професора І.М.Кулинич, доктора історичних наук М.М.Варварцева та інших співробітників відділу і при всебічній підтримці дирекції Інституту на чолі з академіком НАН України В.А.Смолієм, здійснюється велика й складна робота з вдосконалення та перебудови методологічних засад науково-дослідницької діяльності, зміни наукових пріоритетів, пошуку нових актуальних й малорозроблених у вітчизняній історіографії напрямів і тем, підготовці молодих наукових кадрів для роботи у відділі, відновленню його науково-координуючої ролі з проблем всесвітньої історії в Україні. Зокрема, важливим завданням очолюваного С.В.Віднянським відділу стає інтеграція історії України у всесвітню історію, а також розвиток досліджень власне із всесвітньої історії і міжнародних відносин, участі в них України, ролі національних меншин та української діаспори в їх розвитку тощо. Про нову й різнопланову проблематику відділу всесвітньої історії і міжнародних відносин свідчать, зокрема, і монографічні публікації С.В.Віднянського за роки незалежності України: Культурные и общественные связи Украины со странами Европы. - К., 1990 (у співавт.); Культурно-освітня і наукова діяльність української еміграції в Чехо-Словаччині: Український вільний університет (1921-1945 рр.). - К.,1994; Українська державність у ХХ столітті: історико-політологічний аналіз. - К.,1996 (у співавт.); Малий словник історії України. - К.,1997 (у співавт.); Все про Україну. В двох томах. - К.,1998 (у співавт.); Україна в європейських міжнародних відносинах. - К.,1998 (у співавт.); Т.Г.Масарик і нова Європа. - К.,1998 (у співавт.); Країни Центрально-Східної Європи та українське питання (1918-1939). - К.-Ужгород, 1998 (у співавт.); 3 історії міжнародних зв'язків України: наука, освіта (XIX – 30-ті роки ХХ ст.). Документи і матеріали. - К.,1999 (у співавт.); Україна: утвердження незалежної держави (1991-2001). – К., 2001 (у співавт.); Уряди України у ХХ ст.: Науково-документальне видання. – К., 2001 (у співавт.); Політична історія України. ХХ століття: у шести томах. – Т.5. – К., 2003 (у співавт.); Моя Україна. – К., 2004 (у співавт.); Політологічний енциклопедичний словник. – К., 2004 (у співавт.); Енциклопедія історії України.- ТТ.1-3. – К., 2003-2005 (у співавт.); Українська дипломатична енциклопедія: У двох томах. – К., 2004 (у співавт.); Юридична енциклопедія: У шести томах. – Т.6. – К., 2004 (у співавт.); Зовнішня політика України в умовах глобалізації (1991-2003). Анотована історична хроніка міжнародних відносин. – К., 2004 (у співавт.); Україна в Організації Об'єднаних Націй: 60 років участі в розв'язанні найважливіших міжнародних проблем. – К., 2005 та інш. Всього у творчому доробку С.В.Віднянського понад 250 наукових, навчально-методичних і науково-популярних праць, в т.ч. близько 50 індивідуальних книг, брошюр і колективних монографій з всесвітньої історії, міжнародних відносин та зовнішньої політики України у ХІХ-ХХІ ст. Причому коло його

наукових інтересів вражає своєю широтою: від історіографічних проблем, історії Закарпаття, зокрема висвітлення т.з. русинського питання, дослідження міжслов'янських взаємин періоду національно-культурного відродження слов'янських народів середини XIX ст., боротьби цих народів за своє національне самовизначення й державність напередодні і під час Першої світової війни, до розробки актуальних питань новітньої історії країн Центрально-Східної Європи, зокрема Чехословаччини, проблем міжвоєнної української еміграції та історії міжнародних відносин і міжнародних зв'язків українського народу протягом XX ст., в тому числі зовнішньої політики незалежної України. Понад 20 наукових праць опубліковано ним за кордоном, він був учасником близько 50 міжнародних наукових з'їздів, конгресів та конференцій в Болгарії, Білорусії, Польщі, Росії, Румунії, Словаччині, Словенії, Україні, Чехії, добре відомий й користується авторитетом серед зарубіжних колег-істориків, обраний членом ряду іноземних академій наук та міжнародних асоціацій вчених. У 1997 р. Степан Васильович захистив докторську дисертацію на тему "Українське питання в міжвоєнній Чехословаччині", а в 1999 р. йому присвоєно вчене звання "професора" з спеціальності "Всесвітня історія". Поряд з плідною науково-дослідницькою роботою професор С.В.Віднянський проводить велику науково-організаційну, навчально-педагогічну та громадську діяльність. Очолюючи протягом 15 років один з провідних відділів (напрямів) Інституту історії України НАН України і будучи науковим керівником планових науково-дослідницьких тем, він водночас є членом Українського комітету славистів та Українського національного комітету по вивченню країн Південно-Східної Європи, спеціалізованих вчених рад по захисту дисертацій в Інституті історії України НАН України, на історичному факультеті Ужгородського національного університету та експертної ради ВАК України з історичних наук, головою української частини Комісії істориків України та Угорщини, заступником голови української частини Комісії істориків України та Словаччини та президентом товариства "Україна – Словаччина", головою Правління Дослідницько-інформаційного центру "Міжслов'янська ініціатива" та віце-президентом Міжнародної Слов'янської академії наук, відповідальний редактором міжвідомчого збірника наукових праць "Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки" (виходить з 1991 р.), а також членом редколегій періодичних наукових видань – "Українського історичного журналу", „Сторінки воєнної історії України. Збірник наукових статей”, „Пам'ять століть”, „Україна дипломатична. Науковий щорічник”, „Наукового вісника Дипломатичної академії України”, „Вісника Київського міжнародного університету: Серія „Міжнародні відносини”, „Наукового вісника Київського славистичного університету” та "Українського історичного збірника" (Київ), "Наукового вісника Волинського держуніверситету, Історичні науки" (Луцьк), "Вісника Луганського державного педуніверситету ім. Т.Шевченка. Науковий журнал", „Наукового вісника Ужгородського університету. Серія: Історія" та наукового збірника "Carpatika – Карпатика" (Ужгород), міжнародного славистичного журналу "Rossika. Научные исследования по русистике, украинистике, белорусистике" (Прага). Його ім'я добре відоме як українським науковцям, так і колегам-дослідникам з багатьох країн світу не лише завдяки ґрунтовним науковим студіям, але й через активну співпрацю й допомогу у підготовці наукових кадрів вищої кваліфікації з всесвітньої історії. С.В.Віднянський, зокрема, неодноразово здійснював науково-методичну допомогу зарубіжним колегам-історикам під час їх перебування в Україні, виступав офіційним опонентом при захистах кандидатських і докторських дисертацій, відповідальним редактором і рецензентом наукових й навчальних видань, був головою державних екзаменаційних комісій на історичних факультетах Ужгородського національного університету та Луганського державного педагогічного університету, факультетах міжнародних відносин Рівненського інституту слов'янознавства Київського інституту "Слов'янський університет" та Закарпатського державного університету, Дипломатичної академії України при Міністерстві закордонних справ України, читав нормативні й спеціальні навчальні курси у вузах України. У

1993-1996 рр., зокрема, працював за сумісництвом завідувачем кафедри і деканом факультету міжнародних відносин новоствореного Київського інституту “Слов’янський університет”, з 2003 р. є професором кафедри міжнародних відносин Закарпатського державного університету та професором кафедри зовнішньої політики і міжнародного права Дипломатичної академії України при Міністерстві закордонних справ України, з 2005 р. – в.о. завідувача кафедри історії Угорщини та європейської інтеграції Ужгородського національного університету та професором кафедри міжнародного культурного співробітництва Київського національного університету культури і мистецтв. Є автором або співавтором ряду навчальних підручників і посібників та навчальних програм: “Історія країн Центральної та Південно-Східної Європи (посібник для шкіл)”.- К.,1993; “Програма кандидатського іспиту з спеціальності 07.00.02 – “Всесвітня історія”.- К.,1999; “Всесвітня історія. Новітня історія, ч.2 (з 1939 р.). Навчальний посібник для 11 класу”.- К., 2000, 2003, 2004, 2005; “Історія Центрально-Східної Європи. Навчальний посібник для вузів”.- Львів, 2001 та інш., що дістали високу оцінку вчителів й фахівців і відзначалися Міністерством освіти і науки України почесними грамотами у 1996 і 2000 рр. С.В.Віднянський є визнаним керівником важливого напрямку української історичної науки – вивчення проблем всесвітньої історії та міжнародних відносин. З цієї проблематики, зокрема, ним підготовлено 4 докторів та 7 кандидатів історичних наук, здійснюється наукове керівництво роботою над дисертаціями ще понад 10 докторантів, аспірантів і здобувачів. В березні 2001 року Указом Президента України за вагомі досягнення у професійній діяльності, багаторічну сумлінну працю Віднянському Степану Васильовичу присвоєно почесне звання “Заслужений діяч науки і техніки України”, у вересні 2005 р. „за особливі заслуги в розбудові національної освіти і науки, утвердження високого міжнародного авторитету Університету та плідну культурно-громадську діяльність” Вчена рада Ужгородського національного університету присвоїла йому почесний ступінь „Почесного доктора Ужгородського національного університету”, а у грудні 2005 р. Міністерство закордонних справ України нагородило його „Почесною грамотою”.**М.М.Вереш**